

PRVA SVJETSKA SKUPŠTINA UDRUŽENJA ORGANIZACIJA NEPROFITNOG SEKTORA (CIVICUS)

Mexico City, 10.-13. siječnja 1995.

Mexico City je od 10. do 13. siječnja 1995. godine bio je domaćin Prve svjetske skupštine CIVICUS-a. CIVICUS je svjetsko udruženje organizacija neprofitnog sektora - nevladinih organizacija. Sjedište udruženja je u Washingtonu, a osnovano je 1993 god., kao rezultat bujanja neprofitnog sektora i potrebe za daljnjim razvojem.

Zapravo, kako veli Miklos Marschall izvršni direktor CIVICUS-a (ranije dogradonačelnik Budimpešte), ovo udruženje želi, koliko je to moguće, ostati regionalno ukorijenjeno. U tom smislu CIVICUS je svoje djelovanje usmjerio u četiri projekta:

1. tiskanje regionalnih izvješća u kojima se priopćavaju dostignuća i razvoj sektora;
2. organizacija regionalnih sastanaka gdje se nastoje prepoznati ključni ljudi i organizacije;
3. tiskanje svjetskog izvješća o statusu neprofitnog sektora i mogućnosti ojačavanja globalnog civilnog društva;
4. na kraju, skupština ima zadatak da ustanovi prioritete i aktivnosti na osnovi prijedloga i ideja iz regija.

Skup je bio organiziran u plenumu i po sekcijama. U plenumu su raspravljane teme od općeg značaja za razvoj neprofitnog sektora, a sekcije su bile organizirane uglavnom po regijama. U sekciji europske regije dominirale su teme o razvoju sektora u zemljama u tranziciji.

Prema Lesteru Salamonu, The Johns Hopkins University, u 80-im godinama "revolucija udruženja" može se smatrati svjetskim fenomenom. Ovaj proces, prema Salamonu, povezan je sa krizom socijalnih država (welfare state), krizom razvoja, krizom okoliša, krizom socijalizma. Građanske inicijative crpe svoju snagu iz činjenice da obični ljudi uzimaju stvar u svoje ruke kako bi poboljšali svoje uvjete življenja ili izborili se za svoja prava. Pored državnog i privatnog sketora na tržištu se javlja treći - neprofitni sektor. Ove organizacije raspoznaju se kao privatne, neprofitne, kao organizacije koje same sobom upravljaju i u svoj rad uključuju dragovoljce.

Prema rezultatima komparativnog istraživanja kojim je rukovodio Salamon neprofitni

sektor u 80-im godinama u razvijenim zemljama raste. Uloga ovog sektora u kulturi i obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj skrbi, zaštiti okoliša, stambenoj politici, je nenadoknativa.

Krilitica "privatna akcija za javno dobro" u svojoj praktičnoj provedbi već odavno je prešla granice zemalja i doprinosi procesima globalizacije.

Problemi neprofitnog sektora po regijama veoma su različiti. Raniji poljski disident i ministar u prvoj postkomunističkoj vladi Bronislaw Geremek drži da nove elite u postkomunističkim zemljama nemaju dovoljno sluha za promociju neprofitnog sektora kao činioca socijalnog razvoja. Na djelu su novi procesi centralizacije koji redovito ne vode računa o razini ostvarenih socijalnih prava građana i socijalnoj cijeni tranzicije. Nove elite ne mogu se potvrditi kao zagovornici dijaloga i istinskog pluralizma. Bogaćenje nekolicine građana rezultat je špekulacija i nepovoljno utječe na razvoj novog sustava vrijednosti. U takvim okolnostima srednji slojevi, kao glavni nositelji inicijativa u neprofitnom sektoru, sve više ostaju po strani. Međutim, iskustva i naponi u Mađarskoj, Češkoj, Poljskoj govore da je sektor prepoznatljiv i da ga se više ne može, premda je uglavnom financiran iz inozemstva, ignorirati.

Nekima se činilo sasvim umjesno spomenuti novogodišnje poruke predsjednika Češke V. Havela i premijera V. Klause kao paradigmu problema razvoja neprofitnog sektora i civilnog društva. Havel se založio za donošenje propisa koji omogućavaju razvoj neprofitnog sektora i civilnog društva, dok je Klaus izrazio stanovište vlade o što transparentnijoj gospodarskoj strukturi i tržištu.

Osobito je na ovom skupu bio zapažen istup Davida Rockefellera, poznatog filantropa. On je, ilustrirajući filantropsku povijest svoje obitelji, ukazao na potencijalnu krizu neprofitnog sektora koji je ovisan o viškovima koji se proizvode na tržištu. Donatori su zahtjevniji za financiranje najrazličitijih projekata. Ozbiljno je pitanje: koliko izdvojiti

za donacije, a koliko za razvoj novih tehnologija? Da li donacije u manje razvijenim zemljama dolaze onima kojima su namijenjene? Što se čini da se u tim zemljama razvije kultura davanja za općekorisne svrhe?

Prema D. Rockefelleru donatori trebaju preispitati svoje strategije i više računa voditi o regionalnim specifičnostima u svijetu.

Europski regionalni sastanak održan u Budimpešti u studenom 1994. ponudio je skupštini CIVICUS-a svoje stavove i razmišljanja. U Srednjoj i Istočnoj Europi neprofitni sektor značajno doprinosi razvoju civilnog društva, premda on još nije adekvatno zakonski reguliran. Neprofitni sektor trebao bi održati političku neutralnost. Velika je obaveza da se izgradi jasno povjerenje prema ovom sektoru. To je moguće kroz zakonodavstvo koje će promovirati organizacijsku, programsku i financijsku transparentnost, imajući u vidu veličinu i aktivnost organizacija. Ako je moguće, treba organizacijama dozvoliti da razviju vlastitu regulativu. U politici oporezivanja treba naročito promovirati porezne povlastice za davanja u općekorisne svrhe. Treba podržati projekte zapošljavanja za neke posebne svrhe bez naplaćivanja poreza na dohodak.

Kako bi se ilustrirala važnost i razvoj neprofitnog sektora u postkomunističkim zemljama zgodno je napomenuti da sve ove zemlje imaju porezne povlastice za davanja u općekorisne svrhe. Npr., broj fundacija u Mađarskoj povećao se s 400 u 1989. godini na 12.000 u 1994. godini, a broj dobrovoljnih udruženja povećan je sa 8.300 u 1989. na oko 25.000 u 1994. godini. Neprofitni sektor 1992. raspolažao je sa 3.21% BDP. Veliki dio ovog novca dolazi iz inozemstva.

Mogućći regionalni prioriteti za CIVICUS s europske točke gledišta odnose se na razmjenu informacija, organiziranje baze podataka i povezivanje u zajednički informacijski sustav nacionalnih organizacija koje se brinu o razvoju sektora.

Razmjena ideja i prakse u području zakonodavstva od izuzetne je važnosti. Valja utjecati na donatore u svijetu i u Europi da povećaju

potporu projektima u sektoru na različitim razinama.

Izgradnja povjerenja sektoru ima nadnacionalni karakter i tome bi doprinijelo ustanovljenje nagrada na nacionalnoj i regionalnoj razini. CIVICUS bi trebao doprinijeti boljoj komunikaciji na različitim razinama. Ovdje treba koristiti već postojeće regionalne urede organizacija kojima je cilj promocija neprofitnog sektora.

U glavnom izvješću istaknuta je uloga nevladinih organizacija i ublažavanje humanitarne krize na području bivše Jugoslavije. Neke od ovih informacija krajnje su uprošćene i pomalo politički obježene.

Prema provjerenim informacijama, Hrvatska je jedina postkomunistička zemlja Srednje Europe koja ne daje porezne povlastice za davanja u općekorisne, dobrotvorne svrhe. S druge strane, u Hrvatskoj ima možda relativno najveći broj registriranih neprofitnih organizacija - više od 25.000. Novi zakoni koji bi poticali razvoj ovog sektora sporo se donose. Tek nedavno je donesen Zakon o zakladama i fundacijama.

Neprofitne organizacije u Hrvatskoj, osobito one u socijalnoj skrbi, zaslužuju evaluaciju svog doprinosa ublažavanju socijalne krize u nas. Ovaj sektor trebao bi osigurati veoma značajnu ulogu u obnovi ratom porušenih područja. Možda će tome naruku ići spomenuti procesi globalizacije društvenog razvoja.

Prisustvo ovom skupu bilo je višestruko korisno. To je bio skup koji je okupio najpoznatije znanstvenike iz ove oblasti, predstavnike najpoznatijih fondacija, predstavnike različitih međunarodnih organizacija i drugih. Na skupu su se mogle dobiti najnovije informacije o istraživanjima o neprofitnom sektoru. Zanimljive su bile i informacije o projektima velikih fondacija. Nekoliko izlaganja odnosilo se na aktivnosti ovih fondacija u zemljama u tranziciji. Na skupu su predstavljena i najnovija izdanja knjiga, studija i časopisa koji se odnose na neprofitni sektor.

Gojko Bežovan